

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. II. Daríne poßit invincibilis ignorantia Dei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

TOMVS I. Ferrara I. contra Gentes cap. 10. & 11. Valentia 1. p. q. 2. punct. 1. Molina hic, a. 2. Suarez in Metaph. Tom. 2. d. 29. l. 3. Vasquez 1. part. d. 19. Tannerus 1. part. d. 2. q. 1. dub. 2. num. 8. & alii. Ratio est quam supra attuli; quod scilicet hæc veritas, licet à posteriori, & per creaturas ostendi possit, ut mox videbimus, nullum tamen est medium per quod probetur à priori, in quo essentia propositionis per se notæ secundum se sita est, ut diximus.

IX. Dico secundò: hæc tamen propositio *Deus est*, non est per se nota quoad nos: Ita S. Thomas, & alii numero præcedente citati. Idem tenet Richardus in 1. d. 3. a. 1. q. 2. Capreolus d. 2. q. 2. a. 2. estque communis Thomistarum opinio: quod à fortiori docet Scotus in 1. d. 2. q. 2. negans Deum esseullo modo per se notum: tenet etiam Ockam in 1. d. 3. q. 3. Gabriel, Gregorius in 1. d. 2. q. 1. 2. P. Franciscus Vekenus hic. Disp. 2. cap. 1.

X. Ratio conclusionis est: nam, ut supra dixi, illa tantum propositio est per se nota nobis, quæ ex terminorum declaratione statim innotescit, & intellectum rapit ad assensum: Sed hæc veritas, *Deus est*, non est huiusmodi: imò si termini explicentur, dicaturque, Dei nomine intelligi substantiam supernaturalem, infinitam, æternam, immensam, &c. tantum abest his auditis rapi aliquem ad claram & evidentem ejusmodi substantiæ cognitionem, ut mora injiciatur potius, cum tam sublimia sint hæc, ut creati intellectus captum superent: saltem primo intuitu, & sine discursu certum videtur neminem cogi ut certò & infallibiliter assentiantur.

XI. Dico tamen tertio, mihi probabilis videri, quamvis clarè & evidenter non constet, nec ex terminorum apprehensione sit per se nota hæc propositio, *Est Deus*, aliquo tamen modo, & imperfectà quadam cognitione hanc veritatem in genere omnibus innotescere. Hoc modo intelligi existimo posse sanctum Anselmum, dum libro *pro insipiente* asserit nobis per se notum esse, *Deum existere*: quomodo S. Anselmum explicat Vasquez hic, d. 19. c. 4. initio. Quamvis P. Granado 1. p. tract. 1. d. 1. l. 2. n. 10. alio modo eum explicet: quod scilicet velit Dei existentiam, non omnibus passim, sed perspicacissimi ingenii viro, si ei à docto Theologo, explicatis debite terminis, proponatur, esse per se notam, & non obscure tantum & imperfectè, sed clarè & evidenter innotescere: de quo, sectione sequente iterum recurret sermo.

S. Anselmus posse sanctum Anselmum, dum libro *pro insipiente* asserit nobis per se notum esse, *Deum existere*: quomodo S. Anselmum explicat Vasquez hic, d. 19. c. 4. initio. Quamvis P. Granado 1. p. tract. 1. d. 1. l. 2. n. 10. alio modo eum explicet: quod scilicet velit Dei existentiam, non omnibus passim, sed perspicacissimi ingenii viro, si ei à docto Theologo, explicatis debite terminis, proponatur, esse per se notam, & non obscure tantum & imperfectè, sed clarè & evidenter innotescere: de quo, sectione sequente iterum recurret sermo.

SECTIO SECUNDA.
Darinè possit invincibilis Dei ignorantia.

I. **N**ONNULLORUM hac in re opinio est, quamvis cum aliquali Dei notitia statim nonnulli inculpabilem ejus ignorantiam. Admitteretur, non posse Deum penitus ignorari, sed dubium quoddam de summo Numine in omnium mentibus identidem suboriri, asserunt nihilominus, non esse ipsi vitio vertendum quod ulterius circa Numen illud non inquirent, & ex scintillis hæc, quæ Naturæ ducet, solòque rationis instinctu eis illucescant, solem non pervertigent. Unde ignorantiam hanc in eis, seu negationem perfectioris cognitionis, cumvis sit vincibilis, aut tamen non esse culpabilem. Prinò itaque inquirent de invincibili Dei ignorantia; mox sectione sequente, sine, ad secundum digrediar.

Quoad primum itaque, darinè scilicet possit in-

vincibilis Dei ignorantia; prima sententia affirmat, in rudibus quibusdam & incultis hominibus posse huiusmodi ignorantiam de Dei existentia reperiri, & longo etiam tempore, imò totà vità in iis persistere: ita Molina hic, q. 2. a. 1. §. Ex dictis colligi potest. Zumel ibid. Conclusionem tertiam, Medina 1. 2. q. 89. a. 6. Quam etiam sententiam latè defendit P. Ariaga hic, d. 2. sect. 3.

Secunda tamen & probabilior sententia asserit, neminem, ubi ad rationis usum pervenerit, posse, nisi ad breve tempus, invincibiliter ignorare Deum: ita S. Anselmus in fine sect. præcedentis citatus, Abulensis in cap. 5. Exodi, q. 2. Nicol. de Lyra ibidem, Valentia in 1. 2. d. 6. q. 6. pu. 1. §. Septimò sequitur; Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 16. num. 33. Granado 1. part. tr. 1. d. 1. sect. 3. Coninek de Actib. supern. disp. 18. dub. 2. num. 12. Card. de Lugo de Incarn. d. 5. l. 6. n. 106. favet etiam Vasquez 1. part. d. 19. c. 4. estque communissima inter recentiores opinio: quam etiam benè declarat P. Fran. Vekenus hic, disp. 2. cap. 4.

Videtur etiam aperta mens S. Thomæ, qui ita negat dari posse invincibilem Dei ignorantiam, ut ne ad breve quidem tempus in quodam reperiri posse asseret: nam prima secundæ, quæ 89. art. 6. ad tertium, docet, puerum, primo instante quo ad usum rationis pervenit, teneri se ad Deum convertere: quod, inquit, nisi præstet, gravi se scelere obstringit: Ergo ex mente S. Doctoris unusquisque illo instante Deum novit, alioquin non posset se ad eum tunc convertere: nemo enim amare potest quod nescit, aliàs teneretur ad impossibile. Cum ergo hic tam clarè & expressè doceat S. Thomas, neminem latère Dei notitiam; juxta hunc modum explicanda videtur alia sancti Doctoris loca, sicuti insinuare videatur contrarium.

Dico itaque, neminem diu habere posse invincibilem Dei ignorantiam; quamvis enim ad breve aliquod spatium contingere possit, ut ad hoc non reflectat, sicut nec interdum ad prima juris naturalis principia, ut, *bonum esse faciendum, malum fugiendum*, &c. hæc tamen inadvertentia, moraliter loquendo, diu persistere non potest; tum quia, ut ait Valentia n. tertio citatus, hoc tam perspicuum est, ac veluti naturæ instinctum, ut nullus rationis compos, vel ex rebus quas intuetur, moveri nequeat ad illud cognoscendum: & ut loquitur Vasquez numero etiam tertio citatus, *ex rebus creatis statim tam evidenter, aut probabiliter apparet Deum esse, ut non sit in nostrà potestate illud negare*: tum præcipuè, quia, ut ait Coninek n. 14. (mihi que videtur probabilissimum) *naturaliter nobis inclinatio quadam ab auctore natura est indita, quæ nos sæpè excitat ad judicandum aliquod esse Numen, à quo res omnes pendeant. Quem duplicem modum Deum cognoscendi, tum ex creaturis, tum naturæ instinctu, ex Patribus probabo sectione sequente, præcipuè n. quarto.*

Hæc ergo videtur Naturæ vox, quæ identidem in omnium auribus insonat, nec à quoquam, nisi aures ultrò ocludat (quod facit ignorantiam vincibilem) aliquo saltem modo audiri nequit. Hinc Cicero lib. 1. de legibus, *Nulla gens est*, inquit, *neque tam immanis, neque tam ferrea, quæ, licet nesciat, qualem Deum habere deceat, habendam tamen ignoret.* Hinc Trismegistus Univerfum hoc *Divinitatis librum* appellabat: ab aliis dicebatur *Mundus, Musica laudans Deum*, qui scilicet perfectissimam partium inter se consensione & harmoniâ homines ad laudandum episcum excitat. Quo etiam alludit illud Job 38. v. 37. *Concentum calu quis dormive*

II. *Affirmant aliqui, dari posse ignorantiam Dei invincibilem.*

III. *Nullus ratione usum ignorare Deum diu potest.*

IV. *S. Thomas docet, non posse dari invincibilem Dei ignorantiam.*

V. *Declaratur quo pacto in nemine reperiri diu possit ignorantia Dei.*

VI. *Ex antiquis ostenditur, notum omnibus esse, Deum existere.*

Notandum, musica laudans Deum.

Concentum
coeli quis
dormire fa-
ciat.

miræ faciet? Hinc denique censebant omnes hanc
coeli terræque fabricam esse quasi speculum quod-
dam in quo Deus veluti peritissimus artifex relu-
cet. Quæ omnia fusiùs prosecutus sum in Pro-
metheo Christiano, Disputatione II. cap. 2. præ-
cipuè numero 4. 5. & 6. ubi tanquam totius mor-
alis & honeste vitæ principium itabilire conatus
sum, Dei existentiam, & notitiam.

SECTIO TERTIA.

Non posse dari invicibilem Dei igno-
rantiam, auctoritate Patrum
ostenditur.

I
Docent san-
cti Patres,
Deum à uc-
nime igno-
rari: in-
vincibilem.

HOc ipsum clarissimis verbis testantur sancti
Patres Gregorius, Cyprianus, & alii à Patre
Grando ad hoc ipsum adducti. Præ reliquis pul-
chrè hoc declarat S. Augustinus to. 9. trac. 106. in
Joannem, ubi in illa verba Joan. 17. Pater manife-
stavi nomen tuum hominibus, sic loquitur Sanctus
Doctor: *Hæc est vis vera Divinitatis, ut creatura ra-
tionali jam ratione utenti, non omnino, ac penitus pos-
sit abscondi. Quid clarius?*

S. Augustin.
II.
Frustra co-
natur quæ-
dam expli-
care S. Au-
gustinum.

Respondet P. Arriaga, addere eodem loco
S. Augustinum, *exceptis paucis*: Ergo paucos exci-
pit; ergo in quibusdam saltem fatetur invicibilem
Dei ignorantiam reperiri. At sanè, si integrè ci-
tata ab eo fuissent S. Augustini verba, vidissent
clare omnes non esse huic responsioni locum.
Verba itaque S. Augustini sunt: *Exceptis enim pau-
cis, in quibus natura nimium depravata est, universum
genus humanum, Deum mundi hujus fatetur authorem.*
Hæc S. Augustini verba aperte indicant, ignoran-
tiam hanc in iis, judicio S. Doctoris, non fuisse
invicibilem, sed vincibilem & culpabilem, cum
omnium se vitiorum ac scelerum generi traderent,
& hoc pacto cogitationes illas de auctore Naturæ,
quæ vel ex Universi hujus fabrica & constitutione
identidem in illis excitabantur, vel à Deo subinde
immittebantur, abjiciebant, & ut in voluptatum se
liberius cœno volutarent, omnem Dei memoriam
pro viribus ex animis suis debebant? Quo modo
passim explicari ab omnibus solet dictum illud
Psalmistæ; *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.*

III.
Nullus tam
sceleratus,
ut omnem
Dei notitiã
penitus ex-
cutiat.

Addo tamen cum P. Coninck, disp. 18. de A&E.
supern. dub. 2. n. 9. nullo istos conatu & industria
posse internos hosce motus ac pulsus impedire,
omnemque de Deo cogitationem è mente penitus
excludere, sibi que persuadere nullum esse Deum,
qui de admissis sceleribus vindictam sumat. *Vnde,*
inquit, *nulla fuerunt unquam nationes tam rudes ac
barbaræ, quæ non habuerint aliquod Numen, quod co-
lerent, quodque timerent suis peccatis offendere.* Qua
de re etiam Vasquez hic, d. 19. c. 4. n. 13. ait in
hujusmodi hominibus aliquam semper, quamvis
imperfectam, Dei cognitionem persistere, qua
eum utcumque percipiunt, licet toti voluptatibus
immergi, & quali ebrii, animum plenè non adver-
tant, nec serio de Deo cogitent.

IV.
Dei cog-
nitionem om-
nibus à na-
tura inditã
esse docet
S. I. Damascenus.

Idem apertè docet S. Joan. Damascenus 1. de
fide, c. 1. *Nemo est, inquit, mortalium, cui non hæc
ab eo (auctore naturæ) naturaliter insitum sit, ut
Deum esse, perfectum habeat: quin ipso quoque res con-
dite, earumque conservatio atque gubernatio, divina
naturæ majestatem prædicant.* Ubi asserit, præter illam
notitiam, quam ex creaturis acquirimus, aliam
quandam nobis inditam, ac veluti innatam esse,
qua summum Numen agnoscimus, quamque non

ab alio, quàm Naturã ipsã, ejusque auctore, con-
formiter ad hominis naturam operante, accipimus,
nec est in libris aut tabulis scripta, sed cordibus
inscripta. Tantundem docet S. Gregorius Nazian-
zenus Oratione 24. qua de re, nonnulla dicta sunt
sec. præcedente, n. 5. fine.

Idem affirmat S. Chrysostomus Homil. 3. in c. 1.
ad Rom. *Quid, inquit, dicent Gentiles, te ignoravi-
mus: itane verò? non exaudisti eorum vocem ab aspe-
ctu emittens? non exaudisti compositionem rerum har-
moniam tubã illustrius clamantem? omnia ordinem
servantia, eademque tum à pulchritudine, tum à ma-
gnitudine ipsum opificem veluti præconio annuntiantia?*
Hæc Sanctus Doctor: & his familia passim apud
alios Patres reperiuntur.

V.
Neminem
ignorare
Deum affir-
mat S. Chry-
sostomus.

En Sancti Patres ita neminem ignorare Deum
asserunt, ut eum clarè omnibus innotescere affir-
ment: quod tamen ad conclusionem, quam hic
defendam suscipio, nemini scilicet inesse om-
nimodam Dei ignorantiam, non est necessarium:
ad hoc enim sufficit, dubium quoddam & suspicio-
nem de Deo vel ex rerum creaturarum aspectu, vel ex
instinctu à Deo identidem immisso, in omnium
mentibus oriri. Rem hanc optimè describit P. Co-
ninck disp. illa 18. n. 14. *Est, inquit, fortè Deus ejus-
que Providentia non ita clarè ac evidenter in creaturis
eluceat, ut quisvis quantumvis rudis, possit ea ex his cer-
tò cognoscere: tamen creaturae dant faciliè civis aliquam
ansam suspicandi esse aliquem Deum omnia gubernan-
tem; præsertim cum naturaliter sit nobis aliqua incli-
natio ab Auctore natura indita, quæ nos sæpè excitat ad
judicandum, aliquid esse Numen &c. Quem natura-
lem instinctum Deus etiam sua gratiã, ac internã illu-
stratione solet juvare, ita ut nunquam aliquem diu re-
linquat sine aliqua ejusmodi cogitatione; habitã autem
semel ejusmodi cogitatione, cum res hæc gravissima sit,
statim homo obligatur serio ingenium suum intendere,
ut possit veritatem cognoscere: quod si faciat, Deus eum
ulterius juvabit.* Vnde Tertullianus librum hæc de
re edidit contra Gentiles, eumque de Testimonio
anime inscripsit, cujus scopus est, ut ostendat, ho-
mines internis semper motibus, & quodam natu-
ræ instinctu ferri ad Dei cognitionem.

VI.
Imperfecta
saltem om-
nibus inest
Dei notitia.

Tertullianus

Hanc doctrinam verissimam existimo. Ratio
à priori est: cum enim Deus sit finis & quasi cen-
trum hominis, recta ordinatio postulat, ut quem-
admodum res aliæ naturalem sibi ab Auctore natu-
ræ inditam habent inclinationem, & propensio-
nem ad finem centra, ita homo ab eodem inditam sibi
etiam propensionem habeat ad suum. Et sicut ille
materiali quadam vi & impetu ad suos quæque fi-
nes feruntur, ita homo, rationalis cum sit, ratio-
nali hujusmodi impulsu, instinctu scilicet ab
Auctore naturæ indito, ad Deum, finem suum
(ut supra dixit S. Thomas scilicet præcedente, n. 4.)
ferri debet, maximaque esset deordinatio, si hujus-
modi instinctus ad finem suum cognoscendum &
obtinendum non reciperet: quos proinde, etiam
in purã naturã, si in eã crearetur, naturaliter po-
stularet. Unde sicut gravis esset deordinatio, si
non cognosceret principia juris naturæ, ita etiam
si non cognosceret Deum.

VII.
Cur à Deo
indita sit ho-
mini incli-
natio ad eum
cognoscen-
dum.

Deus fuit
& centrum
hominis.

Hinc faciliè solvitur fundamentum quo solo
nixus P. Arriaga (cetera enim omnia ut nullius
momenti rejicit) defendit, posse in hominibus
dari invicibilem Dei ignorantiam; quod scilicet
hæc cognitio Dei non nisi discurrendo ex creatu-
ris haberi queat: hic autem discursus est admodum
difficilis, rudibus præsertim, iisque qui tardioris
hebetiorisque sunt ingenii. Respondetur tamen,
estò difficile sit, rudioribus maximè, clarã & evi-
dentem

VII.
Ostenditur
quo pacto
dubium de
Deo in ho-
minibus
oriatur.